Universitetet i Sørøst-Norge

RETNINGSLINJER FOR BEHANDLING AV SAKER OM MULIGE BRUDD PÅ ANERKJENTE FORSKNINGSETISKE NORMER VED UNIVERSITETET I SØRØST-NORGE

Godkjent av: Pia Cecilie Bing-Jonsson, rektor ved USN
Vedtatt: 26.06.2024

Innhold

DEL I INTERNE RETNINGSLINJER FOR BEHANDLING AV SAKER OM MULIGE BRUDD PÅ ANERKJENTE FORSKNINGSETISKE NORMER VED UNIVERSITETET I SØRØST-NORGE 4

1. Bakgrunn 4
2. Formål 4
3. Roller og ansvar 5

Rektor 5

Viserektor 5

Dekan 5

Instituttleder 5

Direktør fellestjenester 6

Forskningsdirektør 6

Sekretær 6

Saksbehandler 6

Tillitsvalgt 6

4. Habilitet 7
5. Definisjoner 7
6. Hvem kan varsle? 8
7. Hvem kan det varsles mot? 8
8. Når bør du varsle? 8
9. Vern mot gjengjeldelse 8
10. Når og hvordan varsle 9
11. Hva bør varselet inneholde? 10
12. Innledende sortering av varsel 10
13. Saksbehandling og prosess 11

13.1. Det juridiske grunnlaget for saksbehandlingen 11

- Generelt om kontradiksjon 11
- Generelt om taushetsplikt 11

- Habilitet 11

13.2. Innledende informasjonsinnhenting og forundersøkelser 11

13.3. Nye saksforhold som oppstår under saksbehandling på institusjonsnivå 11

13.4. Avgjørelse av saken ved USN 12-

13.5. Avgjørelse om overføring av saken til Redelighetsutvalget 12

13.6. Uttalelser etter forskningsetikkloven § 8 12

13.7. Underretning om utfallet av saken 13

13.8. Ivaretakelse av partene når anklagene ikke har ført frem 13

13.9. Etterfølgende reaksjoner og oppfølging når det er konkludert med mindre alvorlige forskningsetiske brudd 13

13.10. Etterfølgende reaksjoner og disiplinærtiltak når det er konkludert med vitenskapelig uredelighet 13

13.11. Klageadgang 14

14 Adgangen til å oppgi varslers identitet til den det er varslet om 14

15 Arbeidsgivers personalansvar og rett til informasjon under behandlingen av en varslingssak 14

16 Offentlighet 15

17 Retten til innsyn i personopplysninger 15

18 Arkivering og journalføring 15

19 Rapportering til styret 16

20 Rapportering til Granskningsutvalget 16

DEL II BEHANDLING I FELLES REDELIGHETSUTVALG 17

1 Redelighetsutvalget 17

2 Uttalelser i Redelighetsutvalget 17

3 Saksforberedelser 17

4 Uttalelser i saker om mulig brudd på forskningsetiske normer 18

5 Klageadgang 18

6 Avsluttende bestemmelser 19

Oppsummering

Dette er forenklet fremstilling av saksgangen fra det sendes inn et varsel til saken blir avsluttet eller oversendt til redelighetsutvalget. Tallene i parentes viser til punkter i retningslinjer for behandling av mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer ved Universitetet i Sørøst-Norge.

Å varsle om brudd på forsningsetiske normer

Alle forskere har en aktsomhetsplikt og må følge annerkjente forskningsetiske normer. (1) Forskningsetiske saker skal som hovedregel forsøkes løses på et tidlig tidspunkt og lavest mulig organisatorisk nivå. Dersom dette ikke er mulig eller hensiktsmessig, kan det varsles. (10 og 11)

Innledende sortering av varsel (12)

Viserektor for forskning, bærekraft og nyskaping skal informeres om at et varsel er mottatt. Ansvarlig for å behandle varselet, dekan eller viserektor (3), må vurdere:

- Hvorvidt man står overfor åpenbart grunnløse eller feilaktige påstander.
- Hvorvidt man står overfor sak der innvarslet ikke lengre har tilknytning til USN.
- Hvorvidt saken skal håndteres etter andre retningslinjer. Personalkonflikter skal for eksempel håndteres av personalavdelingen, etter den generelle varslingsrutinen.

Informasjonsinnhenting og forundersøkelser (13.2)

Varsler mottar en tilbakemelding på at varslingen er motatt. Innvarslede vil få anledning til å imøtegå varselet. (13.1) Det skal samles inn nødvendig innformasjon til å avgjøre hvordan saken skal behandles, og alle vesentlige trinn i prosessen skal dokumenteres. (13.2)

Avgjørelse om videre saksbehandling (13.4 og 13.5)

Ansvarlig for saken, dekan eller viserektor, avgjør om saken avsluttes hos oss eller om den skal oversendes til redelighetsutvalget. (3)

Det foreligger ikke forskningsetiske brudd.

Saken avsluttes, varsler får beskjed om utfallet, og om nødvendig skal nærmeste leder spre informasjon om at mistanken ble vurdert og ikke førte frem. (13.8)

Det foreligger mindre alvorlige brudd.

1. Det utformes en uttalelse etter forskningsetikkloven. (13.6)
2. Alle involverte og redelighetsutvalget får beskjed om sluttresultatet.
3. Personal- og organisasjonsdirektør og viserektors følger opp uttalelsen internt i samråd med instituttleder og dekan. (13.9)

Avgjørelse om overføring av saken til Redelighetsutvalget (13.5)

I tilfeller som angitt under, skal viserektor for forskning, innovasjon og bærekraft sende saken til Redelighetsutvalget for behandling:

- Ved mistanke om alvorlig brudd på forskningsetiske normer
- Ved inhabilitet / andre forhold

Se side 17-20 for en oversikt over prosess hos redelighetsutvalget

DEL I INTERNE RETNINGSLINJER FOR BEHANDLING AV SAKER OM MULIGE BRUDD PÅ ANERKJENTE FORSKNINGSETISKE NORMER VED UNIVERSITETET I SØRØST-NORGE

Retningslinjene ble vedtatt av styret ved USN 16.06.2017 og senere oppdatert 13.06.2022. De angir rutiner for behandling av saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer og er delt inn i to deler, der:

- Del I av retningslinjene beskriver USN sin interne behandling av saker om mulige brudd på forskningsetiske normer - herunder når saker skal oversendes Redelighetsutvalget og rollefordelingen mellom USN og Redelighetsutvalget. Del I av retningslinjene er revidert ved USN våren 2024.

- Del II av retningslinjene gjelder behandling av mulige brudd på forskningsetiske normer når en sak er meldt inn til formell behandling i Redelighetsutvalget. Denne er felles for Universitetet i Sørøst-Norge og Høyskolen Innlandet og inngikk derfor ikke i USN sin interne revisjon våren 2024.

1. Bakgrunn

Disse retningslinjene har sitt grunnlag i:

- LOV-2017-04-28-23, Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven)
- LOV-2024-03-08-9, Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven)
- LOV-1967-02-10, Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)
- De Nasjonale Forskningsetiske Komiteer, https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/
- The European Code of Conduct for Research Integrity, https://allea.org/code-of-conduct/

Kravet til god forskeradferd og forskningspraksis er omtalt i både universitets- og høyskoleloven og i forskningsetikkloven. Alle forskere har en aktsomhetsplikt og plikt til å følge anerkjente forskningsetiske normer, jf. forskningsetikkloven § 4. Loven pålegger Universitetet i Sørøst-Norge (USN) å sikre at forskningen ved institusjonen skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer, jf. forskningsetikkloven § 5. De forskningsetiske normene er utviklet av og for forskerfellesskapet selv, og nedfelt i nasjonale, internasjonale og fagspesifikke retningslinjer.

USN er lovpålagt å ha interne rutiner for behandling av tilfeller der det avdekkes mulige brudd på etisk ansvarlig forskeradferd eller forskningspraksis. I henhold til forskningsetikkloven § 6, er USN videre pålagt å ha et uavhengig redelighetsutvalg. USN har felles redelighetsutvalg med Høgskolen i Innlandet (HINN).

I stor grad gjelder de samme prinsippene og reglene ved varsel om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer som ved varsel om andre kritikkverdige forhold i virksomheten. Retningslinjene har derfor en del likhetstrekk med varslingsrutinen for kritikkverdige forhold ved USN. Ulikhetene knytter seg til hvem som kan varsle, roller og ansvar i saksbehandlingen, og hvilke saksforhold som omfattes av rutinen.

2. Formål

Tilliten til forskere og forskning må beskyttes og opprettholdes dersom forskningen skal kunne fungere som en reell premissleverandør i et demokrati. Forskning er avhengig av legitimitet og godt omdømme. Når forskningsinstitusjoner eller enkeltforskere utviser etisk uansvarlig adferd eller forskningspraksis, får det ofte konsekvenser langt ut over dem selv.

Formålet med disse retningslinjene er å:

- definere roller og ansvar ved håndtering av varsel om mulige brudd,
- beskrive saksgang og prinsipper for behandling av sak,
- beskrive rettigheter og plikter for de involverte,
- sikre at virksomhetens ledelse ivaretar ansvar,
- sikre at virksomhetens ledelse får kunnskap om mulige brudd og mulighet til å iverksette nødvendige tiltak.

3. Roller og ansvar

Rektor:

Ansvarlig for all forskningsaktivitet ved USN.
- Skal orienteres om alle mottatte varsler om mulige brudd.
- Skal avgjøre hvordan anbefalinger fra Redelighetsutvalget følges opp på institusjonen.

Viserektor forskning, bærekraft og nyskaping:

Ansvarlig for å bistå rektor i fagstrategisk arbeid hva gjelder forskning, bærekraft og nyskaping, herunder å sørge for institusjonelle strategier og tiltak. Dette inkluderer delegert ansvar fra rektor til å behandle innmeldte saker om mulige forskningsetiske brudd. Viserektor:
- Skal informeres om alle mottatte varsler om mulige brudd.
- Skal informere aktuell dekan om mottatt varsel om mulige brudd, med mindre habilitet eller andre særskilte grunner er til hinder for dette.
- Har overordnet ansvar for nødvendig fremdrift i sakene.
- Kan avgjøre at varselet skal forsøkes løst på et lavere nivå ved å involvere berørte, ledere og eventuelt tillitsvalgte.
- Kan ved behov søke bistand til å vurdere saken fra:
    - Forskningsetisk rådgiver
    - Instituttleder
    - Dekan / visedekan for forskning
    - En til to vitenskapelig ansatte
- Kan avvise et varsel om mulige forskningsetiske brudd som åpenbart grunnløst.
- Skal i saker som gjelder mulige alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer, avgjøre videre saksgang – herunder om varselet skal oversendes til Redelighetsutvalget for en nærmere vurdering eller om det kan konkluderes på institusjonsnivå.
- Skal foreslå for rektor hvordan eventuelle anbefalinger fra Redelighetsutvalget skal følges opp på institusjonen.

Dekan(er):

Ansvarlig for fakultetets faglige og administrative virksomhet.
I tilknytning til meldinger om mulige brudd innebærer dette:
- Skal informere viserektor ved mottatt varsel om mulige brudd.
- Skal videresende saker hvor det er mistanke om alvorlige brudd på forskningsetiske normer (vitenskapelig uredelighet) til viserektor.
- Bistår viserektor med saksutredning ved behov.
- Ansvar i linjen for utredning av mulige brudd.
- Kan avgjøre saker om mindre alvorlige brudd på forskningsetiske normer.
- Kan avvise et varsel om mulige forskningsetiske brudd som åpenbart grunnløst.
- Kan ved behov søke bistand til å vurdere saken fra:
    - Forskningsetisk rådgiver
    - Instituttleder
    - Visedekan for forskning
    - En til to vitenskapelig ansatte

Instituttleder*:

Har faglig ansvar og personalansvar på det enkelte institutt.
- Skal informere viserektor ved mottatt varsel om mulige brudd.
- Har plikt til å ta initiativ til at saken blir undersøkt ved å melde fra til dekan, dersom man blir gjort oppmerksom på et mulig brudd på anerkjente forskningsetiske normer.

- Har lederansvar i linjen og skal sørge for at varsler og innvarslet får nødvendig støtte og ikke utsettes for represalier.
- Bistår ved behov ifm. utredning av saken.
- Bistår ved behov personal- og organisasjonsdirektør og viserektor ifm. oppfølging etter at uttalelse foreligger.

*Noe av forskningen på USN foregår ved egne forskningssentre eller enheter, for eksempel Senter for Bærekraftig omstilling eller eDU (enhet for Digitalisering og utdanningskvalitet). I slike tilfeller er det senterleder eller enhetsleder som har disse oppgavene. Dersom saken involverer flere ledere er det viktig å avklare hvilken leder som er ansvarlig, før saksbehandlingen tar til.

Direktør fellestjenester: Ansvarlig for de administrative fellestjenesteavdelingene. Direktøren skal sørge for korrekt og effektiv forvaltning/behandling av saker, blant annet gjennom å:

- Sikre nødvendig samhandling og informasjonsutveksling mellom Avdeling for forskning, innovasjon og bibliotek og Personal- og organisasjonsavdelingen.
- Bistå ved behov i generelle i spørsmål tilknyttet institusjonens forvaltningsansvar.

Forskningsdirektør: Leder for Avdeling for forskning, innovasjon og bibliotek, som bistår med rådgivning og institusjonens oppfølging innen forskningsetikk. Direktør skal sørge for at organisasjonen har nødvendige ressurser for å nå sine mål. I tilknytning til meldinger om mulige brudd innebærer dette:

- Lederansvar for USNs sekretær i Redelighetsutvalget.
- Lederansvar for saksbehandler i AFI.

Forskningsdirektøren holdes løpende orientert av begge disse på et generelt/overordnet nivå om saksgang, tidsbruk og ressursbehov.

Sekretær for Redelighetsutvalget: Ved meldinger om mulige brudd skal sekretæren:

- Bistå viserektor med saksutredning ved behov.
- Bistå i Redelighetsutvalgets saksutredning ved behov.
- Saksbehandleroppgaver ifm. behandling i Redelighetsutvalg: Sørge for at saksbehandlingen utføres i tråd med aktuelt lovverk og retningslinjer, herunder korrekt arkivering.

Sekretæren kan ikke instrueres faglig av andre enn Redelighetsutvalget når den utfører arbeidsoppgaver for utvalget.

Saksbehandler i AFI: Ved meldinger om mulige brudd skal saksbehandler i AFI:

- Bistå i intern saksutredning ved behov.
- Bidra til at saksbehandlingen utføres i tråd med lovverk og USNs interne retningslinjer, herunder korrekt arkivering.
- Gi generelle råd om forskningsetiske spørsmål.

Tillitsvalgt En tillitsvalgt har som oppgave å bistå sine medlemmer. Tillitsvalgtes rolle i varslingssaker:

- Være tilgjengelig for medlemmet for evt. råd og veiledning i prosessen.
- Delta som bisitter for medlemmet i møter i forbindelse med saksbehandlingen.
- Arbeidstaker kan hvis ønskelig varsle via tillitsvalgt. Rollen for tillitsvalgte blir da å være en budbringer som formidler varselet til rette instans, i tråd med varslingsrutinene. Det ligger ikke noe ansvar eller plikt for tillitsvalgt til å vurdere eller akseptere varselets innhold.

Tillitsvalgte har samme vern mot gjengjeldelse iht. varslingsreglene som andre ansatte.

Saksbehandlingen er arbeidsgivers ansvar og tillitsvalgte skal ikke delta i denne.

Alle overnevnte parter er underlagt taushetsplikt og må fortløpende under saksbehandlingen vurdere sin egen habilitet. Viserektor skal informeres ved mottatt varsel om mulige brudd, uansett hvilket nivå slikt varsel mottas på. Ved inhabilitet hos viserektor er det rektor som informeres.

4. Habilitet

Å være habil betyr i denne sammenhengen å være skikket til å ta avgjørelser eller behandle/følge opp saker, ved at man (eller noen man står nær) ikke har personlig interesse i saken. Det motsatte av å være habil er å være inhabil. Habilitetsreglene er lovfestet i forvaltningsloven og må følges av alle offentlige tjenestemenn og andre som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan. Reglene gjelder på alle trinn av saksbehandlingen. Habilitet skal vurderes fortløpende under saksbehandlingen av den enkelte selv. Ved inhabilitet skal ansvaret løftes til et høyere nivå.

Når man skal vurdere sin egen habilitet, må man se til forvaltningsloven § 6. Det er viktig å lese selve lovbestemmelsen. I § 6 (1) bokstav a-e er det fastsatt at man blant annet er inhabil dersom man selv er part i saken eller er i familie med parten. I forvaltningsloven § 6 (2) heter det dessuten at:

> *«Likeså er han ugild når andre særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet; blant annet skal legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham selv eller noen som han har nær personlig tilknytning til. Det skal også legges vekt på om ugildhetsinnsigelse er reist av en part.»*

Dette betyr at den enkelte også må ta hensyn til om saksforholdene/relasjonen er «egnet» til å skape mistillit hos utenforstående. Hvis noen utenforstående mener at forholdene er «egnet» til å skape mistillit, har man plikt til å legge vekt på det i egenvurderingen. Det er altså ikke bare hvordan man selv vurderer egen evne til å være upartisk/nøytral i arbeidet som er av betydning, men også hvordan situasjonen fremstår sett utenfra.

I akademisk sammenheng kan forhold som er egnet til å svekke tilliten til personens upartiskhet være nært forskningssamarbeid, medforfatterskap, med mer.

Hver enkelt har et lovpålagt ansvar for å løpende vurdere sin egen habilitet og tre til side når saken krever det. Ved inhabilitet skal man ikke delta i behandlingen og i avgjørelsen av den konkrete saken. Ved inhabilitet kan avgjørelse i saken heller ikke treffes av en direkte underordnet tjenestemann i samme forvaltningsorgan.

5. Definisjoner

Med *varsling* menes å melde fra om kritikkverdige forhold ved universitetet.

Kritikkverdige forhold er et vidt begrep som omfatter flere ulike tema. De kritikkverdige forholdene som her omtales, er mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. For varsling om andre typer mulige kritikkverdige forhold, se Interne Retningslinjer for varsling av kritikkverdige forhold ved Universitetet i Sørøst-Norge.

Anerkjente forskningsetiske normer er allment aksepterte standarder for god forskningspraksis som er forankret i forskersamfunnet. Nasjonale og internasjonale forskningsetiske retningslinjer er å anse som konkretiseringer av anerkjente forskningsetiske normer, og kan variere mellom fagområder. Disse fungerer som rammeverk for selvregulering. Normene er blant annet nedfelt i:

- Retningslinjer og veiledere fra de Nasjonale Forskningsetiske Komiteer.
- The European Code of Conduct for Research Integrity

Mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer kan deles inn i to kategorier;

- *Vitenskapelig uredelighet:*
  Forfalskning, fabrikkering, plagiering (FFP) og andre alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer som er begått forsettlig eller grovt uaktsomt i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning. Definisjonen følger av forskningsetikkloven § 8. Følgende tre vilkår må være oppfylt for at det skal være tale om vitenskapelig uredelighet:
  - Det må være klar sannsynlighetsovervekt for alvorlig brudd på én eller flere forskningsetiske normer.
  - Handlingen som utgjør et alvorlig brudd, må være utført i forbindelse med forskning.
  - Handlingen må være utført forsettlig eller grovt uaktsomt.

- *Mindre alvorlige brudd:*
  Dette er en samlebetegnelse og omfatter alt fra gråsonetilfeller til uakseptable forskningspraksiser. Mindre alvorlige brudd omfatter ulike grader av kritikkverdige forhold. For at det skal være tale om et mindre alvorlig brudd, må følgende vilkår være oppfylt:
  - Det må være sannsynlighetsovervekt for brudd én eller flere forskningsetiske normer.
  - Handlingen må være utført i forbindelse med forskning.
  - Handlingen må minst være utført uaktsomt.

Forhold som ikke utgjør mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer er eksempelvis rene personkonflikter, faglig uenighet og ubetydelig slurv.

6. Hvem kan varsle?

Hvem som helst kan varsle. Det er i alles interesse at en ansatt, student, ekstern samarbeidspartner/forsker, organisasjon, forskningsdeltaker eller andre som har vært vitne til eller oppdaget mulige uetiske eller kritikkverdige forhold i forskning, sier ifra om dette.

7. Hvem kan det varsles mot?

Forskningsetikkloven gjelder forskere og forskning i Norge, jf. § 2. Dette betyr at det for eksempel kan varsles mot:

- Ansatte ved USN
- Stipendiater som avlegger eller har avlagt doktorgrad ved USN uten å være ansatt
- Forskere som har et vesentlig finansieringsforhold til USN

Forskningsetikkloven er avgrenser mot studenter – for disse gjelder Universitets- og høyskoleloven.

8. Når bør du varsle?

USN ønsker at ansatte varsler om kritikkverdige forhold. Når det er fare for liv og helse gjelder en generell varslingsplikt og avvergingsplikt, også i saker som berører forskningsetiske spørsmål.

For generelle regler om varsling, se Interne Retningslinjer for varsling av kritikkverdige forhold ved Universitetet i Sørøst-Norge.

9. Vern mot gjengjeldelse

Dersom det er meldt inn en sak om mulig brudd på forskningsetiske normer, skal institusjonen se til at varsleren ikke utsettes for represalier. Tillitsvalgte har samme vern mot gjengjeldelse iht. varslingsreglene som andre ansatte.

Gjengjeldelse mot en arbeidstaker som varsler i samsvar med gjeldende rutiner, er forbudt etter arbeidsmiljøloven.

Med gjengjeldelse menes enhver ugunstig handling, praksis eller unnlatelse som er en følge av eller en reaksjon

på at noen har varslet. Eksempler på dette kan være:

- Trusler, trakassering, usaklig forskjellsbehandling, sosial ekskludering eller annen utilbørlig opptreden.
- Advarsel, endring i arbeidsoppgaver, omplassering eller degradering.
- Suspensjon, oppsigelse, avskjed eller ordenstraff.

Saklige motargumenter og motbevis vil i utgangspunktet ikke regnes som gjengjeldelse.

Arbeidsgiver har et ansvar for å forebygge at varsler utsettes for gjengjeldelse fra andre ansatte, og det skal foretas en risikovurdering av faren for gjengjeldelse i hver sak. Den det varsles om skal alltid ha informasjon om forbudet mot gjengjeldelse og at vedkommende ikke skal ta direkte kontakt med varsler om saken. Dersom arbeidsgiver får mistanke eller kunnskap om at gjengjeldelse fra ansatte finner sted, har arbeidsgiver et ansvar for iverksettelse tiltak for å forhindre at gjengjeldelsen fortsetter.

Ved uenighet om gjengjeldelse har funnet sted, er det arbeidsgivers ansvar å tilbakevise at gjengjeldelse foreligger (omvendt bevisbyrde).

Det er særlig viktig å være obs på vernet mot gjengjeldelse i tilfeller av asymmetrisk maktforhold, for eksempel der en av partene er student eller midlertidig ansatt, og den andre er veileder eller leder. I slike forhold kan det være store forskjeller i makt og kompetanse, og det kan være nødvendig med ekstra oppfølging for å sikre at partene behandles med kollegialitet og respekt uavhengig av sakens utfall. Som det står i De nasjonale forskningsetiske retningslinjene for samfunnsvitenskap og humaniora:

> *Forskerfellesskapet må tilrettelegge for et kollegialt miljø som fremmer god forskning i tråd med anerkjente vitenskapelige og etiske prinsipper. Forskere må utvikle en åpen og ikke-diskriminerende kultur hvor det er rom for faglig uenighet, konstruktiv kritikk og diskusjon om forskningsetiske spørsmål. Forskere skal ikke holde tilbake vesentlig kritikk eller unngå å få problemstillinger allsidig belyst, og de skal være åpne om legitime bruksområder og begrensninger ved ulike metoder og analysemåter. Forelesere, veiledere og prosjektledere har ansvar for at studenter og ph.d.-kandidater blir inkludert i faglige felleskap og får kjennskap til forskningsetikk.* (NESH 2023, retningslinje punkt 2).

Dersom et feilaktig varsel er meldt inn om mulig brudd på anerkjente forskningsetiske normer, skal institusjonen godta at misforståelser og tolkningsfeil kan oppstå i god tro.

10. Når og hvordan varsle

Saker skal som hovedregel forsøkes løst på et så tidlig tidspunkt og et så lavt organisatorisk nivå som mulig, for eksempel ved å diskutere saken med den det gjelder eller ta det opp i forskerfellesskapet. Det er også mulig å søke råd hos forskningsetisk rådgiver i AFI via forskningsetikk@usn.no. Det er ikke alltid mulig eller hensiktsmessig å løse saker på et slikt nivå, og det kan da varsles om saken.

Hovedsakelig skal USNs elektroniske **Si ifra-portal** brukes ved varsling, slik at nødvendig informasjon innhentes for å behandle saken. Varsel via **Si ifra-portalen** går i utgangspunktet til dekan, men dersom dette ikke anses hensiktsmessig, for eksempel av habilitetshensyn, kan man i portalen manuelt endre mottaker til viserektor, sekretær i Redelighetsutvalget eller direkte til Redelighetsutvalgets leder.

Varsel kan også meldes skriftlig per e-post til forskningsetikk@usn.no. Videre er det mulig å varsle muntlig til instituttleder, dekan, viserektor eller sekretær i Redelighetsutvalget, men den som mottar varselet har plikt til å følge det opp – herunder sørge for at krav om skriftlighet i saksutredningen overholdes. Det er også mulig å varsle via tillitsvalgt.

Varsler bør være oppmerksom på at innvarslet, overordnede og andre som skal deltar i/omfattes av behandlingen av saken, vil gjøres kjent med varselets innhold. Under behandlingen er saken unntatt offentlighet, men når den er ferdigbehandlet er uttalelsen fra Redelighetsutvalget offentlig.

Det er adgang til å varsle anonymt via USNs **Si ifra-portal**. Anonym varsling innebærer at varslerens identitet ikke er kjent for USN. Merk at et anonymt varsel kan gi USN begrensede muligheter for oppfølging av varsleren og for undersøkelse av saken.

11. Hva bør varselet inneholde?

Det er ingen formelle krav til hva varselet skal inneholde. For å lette og effektivisere saksbehandlingen bør varselet imidlertid inneholde informasjon om:

- Hva som har skjedd (konkret) og på hvilken måte man mener det er brudd på forskningsetiske retningslinjer.
- Hvem som er involvert.
- Hvordan varsler eventuelt er berørt av det påståtte bruddet.
- Når hendelsen(e) har funnet sted.
- Relevant dokumentasjon, f.eks. manuskripter, artikler, vitneliste, eposter, forfattererklæringer osv.

12. Innledende sortering av varsel

Alle varsel skal håndteres i henhold til disse retningslinjene.

Innledende sortering av innkomne varsler gjøres av den som mottar varselet, uavhengig av hvordan varsleren velger å varsle. Den som mottar varselet skal snarest informere viserektor om mottatt varsel og uten unødig opphold sette i verk nærmere undersøkelse av saken.

Dersom det er forhold ved saken som innebærer inhabilitet hos USNs øverste ledelse, eller det er andre forhold som svekker tilliten til intern saksbehandling, skal saken oversendes til Redelighetsutvalget for en faglig uavhengig uttalelse.

Ved sortering av varsel skal følgende innledende vurderinger foretas:

- **Hvorvidt man står overfor åpenbart grunnløse eller feilaktige påstander**
  Dersom det er åpenbart at man står overfor grunnløse eller feilaktige påstander, kan dette gi grunnlag for å lukke saken uten videre oppfølging. Det kan være dersom det ikke er tale om et kritikkverdig forhold, men en annen slags ytring – for eksempel uttrykk for en faglig uenighet. Feilaktige anklager kan også bero på at varsler har vært i god tro, men har oppfattet forholdene i saken feil. Da avvises varselet. Ved avvisning gjelder reglene i forvaltningsloven. Det innebærer at arbeidsgiver skal gi en begrunnelse for hvorfor saken ikke blir behandlet som en varslingssak og eventuell informasjon om oppfølging av saken utenfor varslingssystemet. Dette skal skje skriftlig. Som hovedregel bør varsler kalles inn til en samtale om saken.

- **Hvorvidt man står overfor sak der innvarslet ikke lengre har tilknytning til USN**
  I saker med påstand om mulige forskningsetiske brudd overfor innvarslet som ikke lengre har tilknytning til USN, skal viserektor foreta en vurdering av om USN selv eller en annen institusjon skal behandle saken, eventuelt om saken skal følges opp på annen måte.

- **Hvorvidt saken skal håndteres etter andre retningslinjer**
  Dersom varselet gjelder andre kritikkverdige forhold enn forskningsetikk, skal rette instans underrettes og overta saken. Andre kritikkverdige forhold kan typisk være fare for liv og helse, fare for klima og miljø, korrupsjon eller annen økonomisk kriminalitet, myndighetsmisbruk, uforsvarlig arbeidsmiljø og brudd på personopplysningssikkerheten. For slike brudd, se USNs generelle Varslingsrutine om kritikkverdige forhold.

  I noen saker om mulige forskningsetiske brudd kan det være to «spor» som må håndteres parallelt;
  - Forskningsetiske spørsmål utredes etter rutinen beskrevet her.

- Personalkonflikter og spørsmål knyttet til de involvertes arbeidsmiljø på USN håndteres av personalavdelingen, etter den generelle varslingsrutinen.

13. Saksbehandling og prosess

Dersom saken ikke faller inn under noen av kategoriene i punkt 12, skal saken underlegges behandling.

13.1. Det juridiske grunnlaget for saksbehandlingen

Ved behandling av varsel om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer følges forvaltningslovens regler om saksbehandling. I tillegg er arbeidsmiljølovens bestemmelser om varsling relevante.

- **Generelt om kontradiksjon**
  Dersom det i løpet av saksbehandlingen, i møter, dokumentasjon mv., fremkommer opplysninger om partene av betydning for sakens opplysning og konklusjon, skal det gis anledning til å imøtegå disse. Dette skal dokumenteres skriftlig.

- **Generelt om taushetsplikt**
  Alle statsansatte har en lovpålagt plikt etter forvaltningsloven § 13 til å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det man i kraft av stillingen og arbeidet får vite om noens personlige forhold. Taushetsplikten gjelder alle aktører i forbindelse med saksbehandling av et varsel. Taushetspliktens begrensninger følger av forvaltningsloven §§ 13 a og 13 b, hvilket betyr at for eksempel informasjonsutveksling som er nødvendig for behandling av sak(er) på USN kan finne sted.

- **Habilitet**
  At en person er «inhabil» innebærer at det foreligger omstendigheter som er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet. Se punkt 4 for mer informasjon.

13.2. Innledende informasjonsinnhenting og forundersøkelser

Varsleren skal snarest mulig, og forutsetningsvis innen en uke, få tilbakemelding om at varselet er mottatt.

Den som mottar varselet skal snarest informere viserektor om mottatt varsel. Saksbehandlingen skal iverksettes uten ugrunnet opphold.

Gjennomføring av innledende informasjonsinnhenting og forundersøkelse følger forvaltningslovens regler om saksforberedelse for enkeltvedtak. Det innebærer blant annet at alle vesentlige trinn i prosessen skal dokumenteres, og det skal lages referater fra alle møter. Samtlige dokumenter som innhentes eller produseres i tilknytning til undersøkelsene av saken skal journalføres i USNs arkivsystem.

Innledende informasjonsinnhenting og forundersøkelser foretas med henblikk på å få en oversikt over hva saken faktisk, forskningsetisk og juridisk dreier seg om, og på dette grunnlaget vurdere om saken kan avsluttes på dette behandlingsnivået eller må tas videre i linjen. Nivåene i linjen er omtalt i punkt 3.

13.3. Nye saksforhold som oppstår under saksbehandling på institusjonsnivå

Dersom det under behandlingen av saken på institusjonsnivå mottas ettersendt dokumentasjon, må dokumentene vurderes opp mot det saksforholdet som allerede er under behandling. Vurderingen foretas av den lederen som er ansvarlig for saken, i tråd med følgende prinsipper:

- Dersom dokumentene gjelder allerede innmeldt forhold som er under utredning, vil de kunne inngå i pågående sak.

- Gjelder dokumentene utelukkende nye forhold, skal disse utredes og behandles separat som en egen sak.

13.4. Avgjørelse av saken ved USN

Når saken er tilstrekkelig opplyst ved institusjonen, skal det fattes avgjørelse om den videre saksbehandlingen. I tilfeller som angitt under, kan viserektor for forskning, innovasjon og bærekraft kan velge å avslutte en sak uten overføring til Redelighetsutvalget:

- **Det foreligger ikke forskningsetiske brudd**
  Det er vurdert å ikke foreligge brudd på forskningsetiske normer.
  Viserektor for forskning, innovasjon og bærekraft utformer en skriftlig uttalelse om dette etter forskningsetikkloven § 8. Redelighetsutvalgets leder orienteres om saken og om sluttresultatet, dvs. mottar kopi av forskningsinstitusjonens uttalelse etter forskningsetikkloven § 8.

- **Det foreligger mindre alvorlige brudd**
  Det er vurdert å foreligge mindre alvorlige brudd på forskningsetiske normer (dvs. ikke vitenskapelig uredelighet). Viserektor for forskning, innovasjon og bærekraft utformer en skriftlig uttalelse om dette etter forskningsetikkloven § 8. Redelighetsutvalgets leder orienteres om saken og om sluttresultatet, dvs. mottar kopi av forskningsinstitusjonens uttalelse etter forskningsetikkloven § 8.

13.5. Avgjørelse om overføring av saken til Redelighetsutvalget

I tilfeller som angitt under, skal viserektor for forskning, innovasjon og bærekraft sende saken til Redelighetsutvalget for behandling:

- **Mistanke om alvorlig brudd**
  Det foreligger mistanke om alvorlige brudd på forskningsetiske normer (vitenskapelig uredelighet), og saken overføres til Redelighetsutvalget for behandling av den grunn.
  Redelighetsutvalget vurderer saken og avleverer en skriftlig uttalelse etter forskningsetikkloven § 8.

- **Inhabilitet / andre forhold**
  Saken overføres til Redelighetsutvalget fordi det er behov for en uavhengig vurdering, uavhengig av sakens alvor. Typisk vil dette være på grunn av inhabilitet ved institusjonen, men det kan også knytte seg til andre forhold. Redelighetsutvalget vurderer saken og avleverer en skriftlig uttalelse etter forskningsetikkloven § 8.

13.6. Uttalelser etter forskningsetikkloven § 8

Saken skal være så godt opplyst som mulig før konklusjon fattes, enten det skjer på institusjonsnivå eller i Redelighetsutvalget. Alle saker om mulige brudd på forskningsetiske normer avsluttes ved at det avgis en uttalelse etter forskningsetikkloven § 8.

Når det avgis en uttalelse etter forskningsetikkloven § 8, skal det tas alltid stilling til:

a) Om forskeren har opptrådt vitenskapelig uredelig eller ikke,
b) Om det foreligger systemfeil ved institusjonen, og
c) Om det vitenskapelige arbeidet bør korrigeres eller trekkes tilbake.

Det skal foretas vurderinger etter bokstav b) og c) også i saker der det foreligger brudd på anerkjente forskningsetiske normer som ikke er innenfor definisjonen av vitenskapelig uredelighet.

En uttalelse etter forskningsetikkloven § 8 kan avgis av Redelighetsutvalget eller av institusjonen selv. På institusjonsnivå er det viserektor for forskning, innovasjon og bærekraft som utformer uttalelsen.

Uttalelser gitt av Redelighetsutvalget er å anse som anbefalinger. En slik anbefaling er ikke bindende for forskningsinstitusjonen, og det er opp til institusjonen selv å bestemme hvordan saken følges opp internt.

13.7. Underretning om utfallet av saken

Partene og deres eventuelle ledere skal så raskt som mulig orienteres om utfallet av saken. Når saken avsluttes skal varsler og innvarslede skriftlig underrettes om dette, med begrunnelse.

Ved avslutning på institusjonsnivå uten behandling i Redelighetsutvalget, har viserektor for forskning, innovasjon og bærekraft ansvar for å underrette varsler og innvarslede om sakens utfall. Varsler, dersom han/hun ikke er part i saken, skal få melding om at saken er avsluttet og at eventuelle nødvendige tiltak vil bli gjennomført.

Ved avsluttet behandling i Redelighetsutvalget, skal Redelighetsutvalgets sekretær sende utvalgets uttalelse til partene, viserektor for forskning, innovasjon og bærekraft samt personal- og organisasjonsdirektør. Parter skal informeres om eventuell klageadgang og klagefrist. Sekretær skal også informere varsler som ikke er part i saken om at saken er avsluttet og at eventuelle nødvendige tiltak vil bli gjennomført. Viserektor har deretter ansvar for videre oppfølging i institusjonen.

13.8. Ivaretakelse av partene når anklagene ikke har ført frem

Om det ikke er påvist brudd på anerkjente forskningsetiske normer og saken avgjøres uten videre tiltak, skal nærmeste leder gi innvarslede den støtte og de ressurser som er nødvendig for å gjenoppta forskningen. Dersom kolleger og andre er kjent med mistanken, skal nærmeste leder påse at informasjon spres til disse om at mistanken er vurdert, men ikke førte til noen uttalelse om brudd.

Rektor/viserektor for forskning, innovasjon og bærekraft skal sørge for at den eller de personene som i god tro varslet om mulig brudd på forskningsetiske normer, og der mistanken ikke ble verifisert gjennom USN eller Redelighetsutvalgets behandling av saken, ikke blir utsatt for represalier.

13.9. Etterfølgende reaksjoner og oppfølging når det er konkludert med mindre alvorlige forskningsetiske brudd

Det er personal- og organisasjonsdirektør og viserektors ansvar å følge opp uttalelsen internt i samråd med instituttleder og dekan. Dette handler både om praksis og generelle tiltak som gjelder hele virksomheten, og konkrete tiltak overfor den/de innvarslede.

13.10. Etterfølgende reaksjoner og disiplinærtiltak når det er konkludert med vitenskapelig uredelighet

Dersom det er konkludert med vitenskapelig uredelighet, skal ansvarlig leder vurdere om det er grunnlag for å opprette en personalsak. Eventuell personalsak registreres som egen sak. Ved ordenstraff, oppsigelse eller avskjed skal saksbehandlingsreglene i statsansatteloven og forvaltningsloven følges.

Etter universitets- og høyskoleloven § 13-2 kan en institusjon vedta tvungen avslutning av en doktorgradsutdanning dersom en doktorgradskandidat har opptrådt vitenskapelig uredelig etter forskningsetikkloven § 8 andre ledd. Departementet er klageinstans for slike vedtak.

Det er personal- og organisasjonsdirektør og viserektors ansvar å følge opp uttalelsen internt i samråd med instituttleder og dekan, enten det gjøres ved bruk av statsansatteloven eller dersom det skal følges opp på andre måter som ved inndragning av forskningstid, tilbaketrekking av artikler og liknende.

Varsler vil ikke ha særskilt rett til informasjon om personalsaken.

13.11. Klageadgang

Uttalelser som konkluderer med at en forsker har opptrådt «vitenskapelig uredelig», kan påklages av forskeren til Granskingsutvalget. Andre parter har ikke klagerett. Uttalelser med andre konklusjoner kan ikke påklages.

Klager skal sendes til det forvaltningsorganet som har avgitt uttalelsen, som så tar stilling til om uttalelsen skal opprettholdes. Hvis uttalelsen opprettholdes helt eller delvis, oversender den respektive institusjon klagen til Granskingsutvalget for endelig behandling. Klager føres opp som kopimottaker.

14 Adgangen til å oppgi varslers identitet til den det er varslet om

Spørsmålet om hvorvidt varslers identitet skal tilkjennegis overfor innvarslede må avgjøres på grunnlag av en helhetlig vurdering. Sentrale hensyn i denne vurderingen er behovet for å sikre opplysning av saken, og at innvarslede i tilstrekkelig grad skal få ivaretatt sin rett til kontradiksjon.

I saker hvor det ikke er nødvendig for en forsvarlig behandling av varslingen, skal varslers identitet ikke oppgis til den det er varslet om.

Momenter som taler *for* at innvarslede skal få opplyst varslers identitet er bla.; om opplysningene som er gitt i varselet ikke er entydig bekreftet og dokumentert på annen måte, om varslers opplysninger vil kunne bli tillagt vekt i saken, og om saken omhandler forhold som i vesentlig grad dreier seg om mellommenneskelige hendelser og/eller observerte hendelser.

Hvis saken leder ut i et enkeltvedtak etter forvaltningsloven, vil partene i alle tilfeller ha innsynsrett i sakens dokumenter i henhold til forvaltningslovens § 18 flg. Dette vil innebære at innvarslede som part i saken vil kunne få innsyn i varslerens identitet der denne er kjent. Unntak fra dette vil være der dette ikke har vesentlig betydning for saken, og det foreligger særlige grunner for ikke å gi innsyn, jf. forvaltningsloven § 19, 2. ledd, bokstav b).

Personopplysningsloven med tilhørende bestemmelser kan også gi den innvarslede rett til innsyn som innebærer at varslerens identitet blir kjent.

15 Arbeidsgivers personalansvar og rett til informasjon under behandlingen av en varslingssak

Saker om mulige forskningsetiske brudd er unntatt offentlighet mens de er under behandling. Retten til innsyn og informasjon avhenger av hvorvidt man er part i saken eller ikke. Man er part når saken direkte gjelder en selv.

Partene i saken har rett til å holdes løpende orientert om sakens utvikling, innsyn i saksdokumentene og full anledning til kontradiksjon. Dette ivaretas av følgende instanser ved USN:

- Saksbehandler i AFI — holder partene orientert ifm. prosess/utredning lokalt.
- Sekretær i RU — holder partene orientert ifm. prosess i Redelighetsutvalget.
- Viserektor — holder partene orientert ifm. prosess etter at en sak er ferdig behandlet i Redelighetsutvalget.

Omsorgsplikten innebærer at nærmeste leder har ansvar for å følge opp og ivareta at alle ansatte som er involvert i en varslingssak får et fullt forsvarlig arbeidsmiljø. I omsorgsplikten ligger også å holde partene orientert om sakens gang.

Varsler som ikke selv er part i saken, kan be om å bli informert om hvordan varselet blir håndtert, men kan ikke få informasjon om selve saksbehandlingen. Det kan gis helt overordnet informasjon om saken, for eksempel:

- at innmeldt sak er under behandling,
- hvilken dato møte i Redelighetsutvalget skal finne sted,
- at behandlingen av en sak er satt på vent og hvor lenge,
- at innmeldt sak er ferdig behandlet,
- at det er anledning til å søke innsyn i saksdokumentene etter reglene i offentleglova.

16 Offentlighet

Allmennhetens rett til innsyn i dokumenter i saker om mulige brudd på forskningsetiske normer følger reglene i offentleglova. Opplysninger knyttet til en innmeldt sak om mulig brudd på forskningsetiske normer kan unntas offentlighet fram til saken er ferdig behandlet. I tillegg kan opplysninger knyttet til noens personlige forhold, og andre taushetsbelagte opplysninger, holdes tilbake også etter at saken er ferdig behandlet.

17 Retten til innsyn i personopplysninger

Innvarslede har rett på informasjon om personopplysninger som er innsamlet så snart som mulig og senest innen en måned etter at opplysningene om vedkommende er innsamlet. Særlig viktig er det at den anklagede blir informert om mistanken og grunnlaget for denne.

Varsler som selv er part i saken må få informasjon om behandlingsansvarliges behandling av personopplysninger om han/henne. Videre bør det gis informasjon om hvem som kjenner hans/hennes identitet og på hvilket nivå saken behandles.

Varsler som ikke er part må få informasjon om behandlingsansvarliges behandling av personopplysninger om han/henne. Det bør gis informasjon om hvem som kjenner hans/hennes identitet og på hvilket nivå saken behandles, men varsler som ikke selv er part i saken har ikke krav på få nærmere innsyn i saksbehandlingen eller hvilke vurderinger som gjøres i saken.

18 Arkivering og journalføring

Varslinger skal journalføres i tråd med virksomhetens gjeldende arkivrutiner og arkivloven med forskrifter. Offentlige organer skal journalføre alle inn- og utgående dokumenter i saken, dersom dokumentene er gjenstand for saksbehandling eller har verdi som dokumentasjon. Dette følger av arkivforskriften § 2-6.

Organet skal journalføre organinterne dokumenter som interne varslinger, notater og annen intern korrespondanse så langt organet finner dette tjenlig, se arkivforskriften § 2-6 første ledd tredje setning.

Journalføring skal skje etter de regler som er beskrevet i arkivforskriften § 2-7. I journalen skal det skrives inn opplysninger som gjør det mulig å identifisere dokumentet. Blant annet skal det framgå hvilken sak eller emne det gjelder eller innholdet i dokumentet. Opplysninger i journalen vil fremkomme på den offentlige postjournalen. Sentrale statlige organ skal offentliggjøre journalene på Internett i offentlig elektronisk postjournal (OEP). Hvis varslingen inneholder taushetsbelagte opplysninger eller opplysninger som offentligheten ikke skal ha innsyn i, skal en i den offentlige postjournalen bruke nøytrale kjennetegn eller utelate eller stryke over opplysninger.

Arkivplikt gjelder for varslinger og andre dokumenter i saken selv om dokumentene ikke er journalført, så fremt dokumentene har vært gjenstand for saksbehandling eller har verdi som dokumentasjon. Dette følger av arkivforskriften § 3-18.

Alle som håndterer varslingssaker må sørge for at både fysiske og elektroniske dokumenter er oppbevart på en sikker måte slik at ikke uvedkommende kan få innsyn i disse.

19 Rapportering til styret

Universitetet mottar årlig rapport fra Redelighetsutvalget om antall innkomne varslingssaker og utfallet av disse. Årsrapporten legges frem for styret ved USN.

20 Rapportering til Granskningsutvalget

Granskingsutvalget er et faglig uavhengig organ som blant annet mottar rapporter fra forskningsinstitusjoner om behandlingen av saker som gjelder mulige alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Utvalget skal veilede forskningsinstitusjoner om behandling av saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer, og har i tillegg en etterprøvende rolle og kan ta uredelighetssaker til behandling på eget initiativ. Utvalget er klageinstans ifm. en institusjons uttalelse om at en forsker har opptrådt vitenskapelig uredelig, og har dessuten en rolle i å vurdere uredeligheten i saker som er påklaget til Kunnskapsdepartementet og som gjelder tvungen avslutning av doktorgradsutdanninger.

Forskningsinstitusjoner skal rapportere saker om mulige *alvorlige* brudd på anerkjente forskningsetiske normer til det nasjonale Granskingsutvalget. De mindre alvorlige sakene trenger ikke rapporteres. Rapporteringsplikten er fastsatt i forskningsetikkloven § 6 fjerde ledd. Plikten gjelder uavhengig av konklusjonen i saken, og omfatter også saker som behandles på et lavere nivå enn institusjonens redelighetsutvalg.

Rapport sendes når en sak om mulige alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer er ferdigbehandlet ved institusjonen. Rapporten signeres av rektor, eventuelt av viserektor med delegert myndighet fra rektor. Eventuell delegering av fullmakt fra rektor må omtales i rapporten til Granskingsutvalget. Rapporter fra saker som har vært behandlet i felles redelighetsutvalg, må signeres av ledelsen ved alle involverte institusjoner.

Rapporten skal inneholde:

- Hvilke forskningsetiske normer som er vurdert, og en begrunnelse for at disse normene er å regne som anerkjente forskningsetiske normer på fagfeltet.
- Vurderingen av det objektive vilkåret, inkludert vurdering av alvorlighetsgraden, og om det kan bevises at det objektive vilkåret er oppfylt.
- Informasjon om saksgangen. Det må synliggjøres at behandlingen har fulgt institusjonens retningslinjer.
- Informasjon om tiltak som er iverksatt eller skal iverksettes på grunnlag av saken. Dette gjelder tiltak mot enkeltpersoner og tiltak på organisasjonsnivå. Ved tiltak rettet mot enkeltpersoner er det bare tiltaket som skal nevnes, ikke navnet på personen det er rettet mot. Dersom det ikke planlegges tiltak fra institusjonens side, må dette begrunnes i rapporten til Granskingsutvalget.
- Vurderingen om det foreligger systemfeil ved institusjonen.
- Institusjonens uttalelse må omtales og legges ved.

Universiteter og høyskoler er underlagt taushetsplikt etter forvaltningsloven, men taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene kan brukes til blant annet oppfølging og kontroll. Granskningsutvalget må vite hvem som har behandlet saken, inklusive eksterne sakkyndige. Partene kan anonymiseres i rapporten til Granskingsutvalget. Anonymiseringen må likevel gjøres på en måte som gjør rapporten forståelig slik at Granskningsutvalget er i stand til å utøve den etterprøvende oppgaven sin. Offentleglova gjelder for rapporter med vedlegg som oversendes Granskingsutvalget. Rapporten er et saksdokument som skal journalføres og arkiveres i saken.

DEL II BEHANDLING I FELLES REDELIGHETSUTVALG

Retningslinjene ble vedtatt av styret ved USN 16.06.2017 og senere oppdatert 13.06.2022. De angir rutiner for behandling av saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer og er delt inn i to deler, der:

- Del I av retningslinjene beskriver USN sin interne behandling av saker om mulige brudd på forskningsetiske normer - herunder når saker skal oversendes Redelighetsutvalget og rollefordelingen mellom USN og Redelighetsutvalget. Del I av retningslinjene er revidert ved USN våren 2024.

- Del II av retningslinjene gjelder behandling av mulige brudd på forskningsetiske normer når en sak er meldt inn til formell behandling i Redelighetsutvalget. Denne er felles for Universitetet i Sørøst-Norge og Høyskolen Innlandet og inngikk derfor ikke i USN sin interne revisjon våren 2024. Innholdet i del II gjengis her i sin opprinnelige form, men med ny nummerering og oppdatert referanse til Universitets- og høyskoleloven.

BEHANDLING AV MULIGE BRUDD PÅ FORSKNINGSETISKE NORMER NÅR EN SAK ER MELDT INN TIL FORMELL BEHANDLING I REDELIGHETSUTVALGET

1 Redelighetsutvalget

Universitetet i Sørøst-Norge (USN) og Høgskolen i Innlandet (HINN) samarbeider om Redelighetsutvalg.

1.1 Redelighetsutvalgets mandat og ansvar

Det vises til vedlagt mandat for Redelighetsutvalget.

1.2 Redelighetsutvalgets sammensetning

Redelighetsutvalget består av fem medlemmer med kompetanse innen forskning, forskningsetikk og juss. Utvalgets leder er ekstern representant og innehar juridisk kompetanse. USN og HINN har to medlemmer hver som gjenspeiler den faglige bredden ved de to institusjonene. I tillegg er det utnevnt en administrativt ansatt ved hver institusjon som sekretær for utvalget. Redelighetsutvalget legges utenfor linjeorganiseringen for å sikre dens uavhengighet.

Redelighetsutvalgets leder og medlemmer skal ta stilling til egen habilitet før behandlingen av saken påbegynnes. Avgjørelsen av habilitetsspørsmålet avgjøres av Redelighetsutvalget, uten at vedkommende medlem deltar[1].

2 Uttalelser i Redelighetsutvalget

Redelighetsutvalget er beslutningsdyktig når leder og minst to medlemmer/varamedlemmer av utvalget er til stede.

Behandlingen i Redelighetsutvalget avsluttes ved at utvalget gir en skriftlig uttalelse. Redelighetsutvalget avgjør selv om deres uttalelse fattes i møte eller ved skriftlig sirkulasjon.

3 Saksforberedelser

Redelighetsutvalget skal uten unødig opphold sette i verk nærmere undersøkelse av saken.

Redelighetsutvalgets medlemmer skal før undersøkelser settes i verk vurdere egen habilitet i samsvar med forvaltningslovens kapittel II[2].

[1] LOV-1967-02-10, § 6 og § 8
[2] LOV-1967-02-10, § 6 flg.

Forvaltningslovens kapittel IV om saksforberedelse ved enkeltvedtak gjelder for disse undersøkelsene[3]. Det innebærer blant annet at sakens parter skal varsles og gis anledning til å uttale seg[4], at viserektor har utrednings- og informasjonsplikt[5], og at partene har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter[6].

Selv om saken allerede er forberedt av forskningsinstitusjonen, har Redelighetsutvalget et selvstendig ansvar for at saken er tilstrekkelig opplyst. Eventuelle supplerende undersøkelser skal derfor gjennomføres ved behov.

Alle vesentlige trinn i prosessen skal noteres og det skal lages referater fra alle møter.

Samtlige dokumenter som innhentes eller produseres i tilknytning undersøkelsene av saken skal lastes opp i P360.

Ved behov kan sekretær for Redelighetsutvalget ved USN/HINN bistå i gjennomføringen nødvendige undersøkelser.

4 Uttalelser i saker om mulig brudd på forskningsetiske normer

I alle saker om mulig brudd på forskningsetiske normer, uavhengig av om saken behandles av forskningsinstitusjonen selv eller av Redelighetsutvalget, skal det avgis en uttalelse hvor det alltid tas stilling til:

a) Om forskeren har opptrådt vitenskapelig uredelig eller ikke,
b) Om det foreligger systemfeil ved institusjonen, og
c) Om det vitenskapelige arbeidet bør korrigeres eller trekkes tilbake[7].

Det skal foretas vurderinger etter bokstav b) og c) også i saker der det foreligger brudd på anerkjente forskningsetiske normer som ikke er innenfor definisjonen av vitenskapelig uredelighet.

Uttalelser gitt av Redelighetsutvalget er å anse som anbefalinger. En slik anbefaling er ikke bindende for forskningsinstitusjonen og det er opp til institusjonen selv å bestemme hvordan saken følges opp internt. Forvaltningslovens kapittel V om enkeltvedtak gjelder for forskningsinstitusjonens og Redelighetsutvalgets uttalelser[8]. Dette innebærer blant annet at uttalelsen skal være skriftlig[9], at den skal begrunnes[10], og at partene i saken så snart som mulig skal gjøres kjent med innholdet i denne[11].

5 Klageadgang

Uttalelser som konkluderer med at en forsker har opptrådt «vitenskapelig uredelig», kan påklages av forskeren til Granskingsutvalget[12]. Andre parter har ikke klagerett. Uttalelser med andre konklusjoner kan ikke påklages.

Forvaltningslovens kapittel VI om klage og omgjøring gjelder med de begrensninger som følger av forskningsetikkloven[13]. Begrensningene som følger av forskningsetikkloven er først og fremst hvem som har klagerett (bare den som får en uttalelse rettet mot seg), hvilke saker som kan påklages (uttalelser om at noe

[3] LOV-2017-04-28-23, § 6 første ledd
[4] LOV-1967-02-10, § 16
[5] LOV-1967-02-10, § 17
[6] LOV-1967-02-10, § 18
[7] LOV-2017-04-28-23, § 8
[8] LOV-2017-04-28-23, § 6 første ledd
[9] LOV-1967-02-10, § 23
[10] LOV-1967-02-10, §§ 24 og 25
[11] LOV-1967-02-10, § 27
[12] LOV-2017-04-28-23, § 6 femte ledd
[13] LOV-2017-04-28-23, § 6 femte ledd

er vitenskapelig uredelig) og at klageinstansen (Granskingsutvalget) har adgang til å omgjøre en uttalelse[14]. Klager skal sendes til den respektive institusjon, enten USN eller HINN, som vurderer om uttalelsen skal omgjøres. Hvis uttalelsen opprettholdes helt eller delvis, oversender den respektive institusjon klagen til Granskingsutvalget for endelig behandling. Klager føres opp som kopimottaker.

6 Avsluttende bestemmelser

6.1 Intern oppfølging i etterkant av behandling i Redelighetsutvalget

Redelighetsutvalget skal sende utvalgets uttalelse til partene, viserektor for forskning samt HRdirektør. Ved oversendelse til partene må det redegjøres for klageadgang og klagefrist. Det er HRdirektøren og viserektors ansvar å følge opp uttalelsen internt i samråd med instituttleder og dekan, enten det gjøres ved bruk av statsansatteloven eller dersom det skal følges opp på andre måter som ved inndragning av forskningstid, tilbaketrekking av artikler og liknende.

6.2 Ivaretakelse av partene når anklagen ikke fører frem

Om det ikke er påvist brudd på anerkjente forskningsetiske normer og saken avgjøres uten videre tiltak, skal rektor/viserektor for forskning, i samråd med den tidligere påklagde, gi støtte og ressurser som er nødvendig for å gjenoppta sin forskning. Dersom kolleger og andre er kjent med mistanken, skal rektor/viserektor for forskning spre informasjon til disse om at mistanken er vurdert, men førte ikke til noen uttalelse om brudd. Personen eller personene som i god tro varslet om mulig brudd på forskningsetiske normer, og der mistanken ikke ble verifisert gjennom USN eller Redelighetsutvalgets behandling av saken, skal rektor/viserektor for forskning sørge for at den/disse ikke blir utsatt for represalier.

6.3 Forholdet til Granskningsutvalget

USN og HINN skal melde alle saker om «mulige alvorlige brudd» på anerkjente forskningsetiske normer til det nasjonale Granskingsutvalget. Det innebærer at de mest alvorlige sakene skal rapporteres, både der det konkluderes med vitenskapelig uredelighet og der det ikke konkluderes slik. De mindre alvorlige sakene trenger ikke rapporteres. Granskingsutvalget kan behandle saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer på eget initiativ. Det betyr at de kan behandle saker som ikke er påklaget (for eksempel fordi det ikke foreligger klagerett). Granskingsutvalget har ikke mandat til å ilegge sanksjoner ved brudd på etiske normer[15].

[14] Adgangen til omgjøring av en uttalelse uten klage ikke er begrenset av forvaltningsloven § 35.

[15] Etter universitets- og høyskoleloven 13-2 første ledd kan en institusjon vedta tvungen avslutning av en doktorgradsutdanning dersom det foreligger vitenskapelig uredelighet etter forskningsetikkloven i doktorgradsarbeidet. En uttalelse om vitenskapelig uredelighet vil være grunnlag for vedtaket om tvungen avslutning og vil inngå som en del av beslutningsgrunnlaget for avgjørelsen. En uttalelse som konkluderer med vitenskapelig uredelighet (enten fra forskningsinstitusjonen selv eller Redelighetsutvalget) kan påklages til Granskingsutvalget. Dersom institusjonen vedtar tvungen avslutning av doktorgradsutdanningen, kan dette vedtaket klagen inn for departementet. Granskingsutvalgets vurdering av den vitenskapelige uredeligheten vil danne grunnlag for departementets vurdering og endelige vedtak i saken.

Vedlegg:

2017 09 04

Mandat for redelighetsutvalget

Høgskolen i Sørøst-Norge og Høgskolen i Innlandet

Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (av 01.05.2017) pålegger forskningsinstitusjonene å opprette et redelighetsutvalg. Høgskolen i Sørøst-Norge og Høgskolen i Innlandet har fra høsten 2017 besluttet å etablere et felles redelighetsutvalg for å styrke utvalgets habilitet, bidra til større grad av kontinuitet i utvalgets arbeid, og således etterleve lovens §3. (Uavhengighet): Komiteer og utvalg oppnevnt med hjemmel i denne loven skal være faglig uavhengige.

Ansvarsområde

Redelighetsutvalget skal behandle og uttale seg om innmeldte saker som tar opp mulige alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer hvor ansatte ved høgskolene er involvert.

Ved innmeldte saker skal utvalget alltid ta stilling til, i henhold til §8 (Uttalelser i uredelighetssaker) følgende:

a) Om forskeren har opptrådt vitenskapelig uredelig eller ikke
b) Om det foreligger systemfeil ved institusjonen og
c) Om det vitenskapelige arbeidet bør korrigeres eller trekkes tilbake.

Alle, også personer og organisasjoner utenfor høgskolene, har rett til å varsle utvalget om slike saker. Dersom utvalgets uttalelser konkluderer med at forskere har opptrådt vitenskapelig uredelig, kan sanksjoner iverksettes. Uttalelser som konkluderer med at forsker har opptrådt vitenskapelig uredelig, kan påklages av forskeren til det nasjonale granskningsutvalget (§6).

Redelighetsutvalget har et selvstendig ansvar for at sakene blir tilstrekkelig belyst. Utvalgets leder avgjør hva slags informasjon og dokumentasjon som skal innhentes. Når det gjelder saker tilknyttet HSN, skal høgskolens forskningsadministrasjon bistå utvalget i dette arbeidet. Tilsvarende gjelder for forskningsadministrasjonen ved HINN.

Redelighetsutvalget skal sende årlig rapport om virksomheten til styrene ved de to høgskolene. Rapporten skal omhandle antall behandlede saker og innholdet i eventuelle uttalelser. Rapporten følger kalenderåret.

Utvalgets sammensetning og virkeperiode

For å sikre en mest mulig uhildet saksbehandling, skal Redelighetsutvalget ha en sammensetning som gjør at det kan opptre uavhengig av den ordinære linjeorganisasjonen ved de to høgskolene. Utvalget skal bestå av i alt fem medlemmer med nødvendig kompetanse innen forskning, forskningsetikk og juss. Utvalgets leder skal være ekstern og inneha juridisk kompetanse. HSN og HINN stiller med to medlemmer hver som gjenspeiler den faglig bredden ved de to høgskolene. Ph.d.-kandidat må være ett av medlemmene. HSN har kandidaten på sin kvote for første tre årsperiode, HINN for perioden deretter.

Utvalget skal ha to varamedlemmer, ett fra henholdsvis HSN og HINN.
Medlemmene, inkludert de to varamedlemmene, oppnevnes for tre år av gangen av rektorene ved HSN og HINN. Unntak kan gjøres for ph.d.-kandidatenes representant.

Møtevirksomhet

Redelighetsutvalget avgjør selv møtefrekvens i forhold til fortløpende meldte saker og av andre grunner utvalget selv setter.